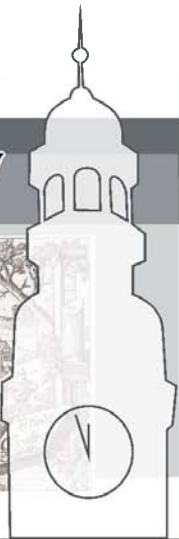

BULLETIN No 160/5 - 2008

Společnosti přátel historie města Chrastavy

Nejblíže akce Společnosti přátel historie města Chrastavy

Koncem května chystá SPHMCH pokračování *Vycházek po staré Chrastavě*. Bude se jednat o úterý a datum bude upřesněn na letácích.

14.6.2008 Uskuteční SPHMCH společně s Jednotou bratrskou výlet do německého města **Herrnhut-Ochranov**. Bude následovat prohlídka města, jeho zajímavostí, místního muzea a okolí. Odjezd je v 8:30 hod od budovy kina, předpokládaný návrat je kolem 18. hodiny, cena zájezdu je 100 Kč. Na cestu si nezapomeňte vzít doklad totožnosti a eura na vstup do muzea. Přihlásit je možné v městském infocentru.

Informace o přednášce Sklárství na Liberecku

V úterý 22.4.2008 proběhla přednáška na téma sklárství na Liberecku. Přednášel pan Mgr. Milan Turek, vedoucí Podještědského infocentra v Liberci. K podrobnějšímu obsahu přednášky se vrátíme v příštím čísle Bulletinu. Chtěla bych touto cestou poděkovat panu Turkovi za krásné a poutavé vyprávění, dále panu Smolovi a také Městskému úřadu za poskytnutí zasedací místnosti. Příští přednáška se uskuteční na podzim a vy se už teď můžete těšit na zajímavé téma.

Za SPHMCH Jaroslava Špaková

Dalších deset zajímavostí o Valdštejnovi

- Víte, že byl Valdštejn také úspěšný v bojích proti Benátčanům?
- Víte, že v r. 1619 byl jmenován císařským plukovníkem?
- Víte, že přešel s částí pluku a stavovskou pokladnou na stranu Ferdinanda II.?
- Víte, že se Valdštejn podílel na konfiskaci statků účastníků odboje po bitvě v r. 1620?
- Víte, že byl jmenován „pražským plukovníkem“ a dvorským hrabětem?
- Víte, že se stal členem mincovního konsorcia k úpravě měnových poměrů v Čechách – 1622-23?
- Víte, že byl povýšen na strážce pěchoty?
- Víte, že v r. 1623 se podruhé oženil s Isabelou Kateřinou z Harrachu?
- Víte, že téhož roku byl povýšen do knížecího stavu?
- Víte, že v tomtéž roce zahájil velkolepou stavbu svého paláce v Praze?

Pokud se chcete dovědět další perličky ze života této významné osobnosti našich i světových dějin, přečtěte si příští Bulletin.

Podle dostupných pramenů zpracovala J.Špaková

Měsíc květen v pranostikách našich předků

Ne nadarmo se říká – Březem, za kamna vlezem, dubem – ještě tam budem, až bude máj – půjdeme v háj. Nejkrásnější měsíc v roce právě přichází! Víte, že se staročeský název pro květen je trnopuk? Všechno se zelená, rozkvítá a na světě je hned veseleji. Však také lidová pranostika ze 17. století říká: V máji nám jasný den šíří,

když páni a panny mají spolu procházení, do zahrad i do vinice, do sádku i do štěpnice. Jak poeticky řečeno. I další pranostiky svědčí o tom, že se na květen lidé těšili!

Máj zdravým skýtá života mnohé slasti a nemocným na neduhy léky a masti.

Máj, otevírá ráj!

Slavík zpívá v háji, až za tepla v máji!

A že i květen nás může potrápít chladným či dokonce mrazivým počasím, dokládají následující pranostiky.

Co v dubnu rozkvetlo, to květen spálí. Květnové mrazy nahání slzy.

Omrznou-li kopřivy, omrznou i brambory. Na sv. Křížce nalezení, nepřekvapí ochlazení.

Sv. Florián si ještě může nasadit sněhový klobouk – 4.5.

Dodnes známé mezi lidmi jsou pranostiky, vztahující se ke třem ledovým mužům – Pankrác, Servác, Bonifác – a jejich uplakané a umáčené Žofii – jedná se o 12., 13., 14. a 15. květen.

Ti byli nazýváni mnohdy velmi zajímavými jmény – ledováci, ledáci, zmrzlí svatí, zmrzlíci, tři studení, mokří muži, mokří svatí, ale také železní muži či železní bratři.

A nyní několik pranostik, vázících se k těmto dnům.

Nezamrazí-li ledoví bratři, alespoň zastudí. Na Pankráce, Serváce a Bonifáce, bývá chladno na polní práce.

Tři ledoví byli svatí, ale často jsou nejvíce prokleti.

Pankrác, Servác, Bonifác, často květy klidí pro královnu Žofii. Sv. Žofie nemívá květy v oblíbě.

Pominou-li zmrzlíci, pominou i mrazíci. V půli května po mrazech je veta.

Prší-li na železné muže, bude pršet mnoho dnů. Deště ledový mužů kazí obilí.

V r. 1802 na sv. Jana –16.5.- padal sníh, a tak se nemůžeme divit pranostice, která říká – Sv. Jan z Nepomuku, drží létu pevně ruku – teprve po sv. Janu bývá teplo.

Asi mnozí znají pranostiky jako Studený máj, v stodole ráj či májový deštíček poroste chlebiček, májová vlažička, poroste travička. Jiná pranostika říká: Je-li květen chladný, rok nebude hladný. Chladný květen, červen vlažný, jest pro sýpky i sudy blažný.

Existují i další pranostiky, vztahující se např. k plevelům.

Z plevelu se nemele. Není pole bez plevelu. Běda, běda na poli je lebeda. Kde roste na poli metlice, neuživí sedlák ani slepice. Roste-li na poli koukol či metlice, bude chleba jen do hromnice – 2.2.

Také včelaři mají své pranostiky: roj, který se v máji rojí – za plný vůz sena stojí, v červnu rojení – nestojí za zvonění. Májové a červnové rojení se v užitek promění.

A nakonec několik pranostik k májovým svatbám: Rád bych se oženil, květen však brání. Kdo se v máji ožení, přísouží si soužení. Svatby v máji, šťastné nebývají. Nežeň se v máji, budeš ihned v ráji – člověk zemře. Ženich nebo nevěsta oddaní v máji, budou brzo na onen svět povoláni.

A proč tomu tak bylo? Snad proto, že v květnu vrcholily jarní práce na poli. Snahou církve i světské vrchnosti bylo posunout konání příprav na svatbu mimo tuto důležitou dobu, která rozhodovala o příští úrodě. Pověra zakletá v pranostice přetrvává i do dnešních dnů a květen bývá na stavby podstatně chudší než jiné měsíce.

A abychom nekončili pesimisticky – ještě jedna na konec. Když se v máji blýská – sedlák si výská.

S přáním pěkně prožitého května a třeba i občasným radostným výsknutím nejen při květnové bouři se můžete těšit na pokračování pranostik v červnu.

Podle dostupných pramenů zpracovala J. Špaková

Zažloutlé stránky novin hovoří ...

Nedávno nám p. Zdeněk ŠULC a p. Jiří KLINGER věnovali asi 50 výtisků starých novin z doby tzv. **Protektorátu** (1939 – 45). Listovat v těch zažloutlých novinách po více než šedesáti letech je velmi zajímavé.

Mezi nimi byl **POLEDNÍ LIST, ČESKÉ SLOVO, A-ZET, VENKOV, NÁRODNÍ POLITIKA, DRUŽSTEVNÍ NOVINY a EXPRES.**

15. září 1939: Již dva týdny zuřila válka, německé tanky se řítily po polských rovinách. Část polského území obsazovala od východu Sovětská armáda. Jak je to možné? Na základě nedávno uzavřeného paktu Ribbentrop-Molotov se tyto dva státy – SSSR a Velkoněmecká říše – staly spojenci. V novinách byly uveřejněny oslavné články úspěšných sovětských sportovců.

O dva roky později píše České slovo - **6. října 1941** – o těžkých vojenských ztrátách a obrovských materiálních škodách, které způsobil fašistický wehrmacht na území SSSR. Z bývalých přátel se stali nepřátelé na život a na smrt.

Téhož dne nacházíme v novinách velkou fotografii nedávno dosazeného gen. R. Heydricha a K. H. Franka na Pražském hradě.

Najdeme tu také zprávu o zostření protižidovských opatření v Protektorátě. K nim patřilo označení na oděvu (žlutá šesticípá hvězda s nápisem Jude) a uzavření zbývajících synagog, které nebyly zničeny během tzv. křišťálové noci.

Atentát na Heydricha byl nejodvážnějším protifašistickým činem na území Protektorátu během války. Denně se pak – období tzv. stanného práva – zveřejňovaly seznamy českých občanů popravených bez soudu předchozího dne.

V Praze se tehdy konala na Václavském náměstí velká manifestace, při níž čeští občané měli atentát odsoudit a slíbit věrnost Říši. Fotografie ukazuje plné náměstí, ale my víme, že sem ty tisíce Pražanů nepřišly dobrovolně. Strach byl velký...

Článek nese název: **ORTEL PRAHY NAD BENEŠEM**. A podtitulek hlásá: *Celý český národ stojí jednoznačně za státním prezidentem dr. Háchou a jeho vládou.*

Tehdejší ministr Emanuel Moravec při svém projevu v Táboře řekl: „Vždy jsem pevně věřil, že po boku Velkoněmecké říše je místo všech, kteří se rozhodli bojovat za věc poctivou a chtějí své síly vynaložit, až bude boj skončen, ke stavbě nové, zdravé a šťastné socialistické Evropy.“

Denně se na přední straně novin objevoval nejčerstvější seznam obětí. Stanné právo po dvou měsících skončilo, ale seznamy pokračovaly. Popraveni byli tehdy tzv. keřasové, lidé, kteří prodávali načerno potraviny, rozkradači a zloději.

Dočítáme se o povinném zakoupení plynových masek. Tisíce lidí si masky skutečně koupily, ale naštěstí nebylo plynu nikdy použito, s výjimkou plynových komor v koncentračních táborech. Jenže o tom se nepsalo a teprve po osvobození se naši lidé postupně dozvídali o neuvěřitelných zvěrstvech, která se přísně tajila.

Je pro nás jistě překvapující, že v dobách, kdy šlo o život miliónům lidí na obou stranách fronty, psalo se v protektorátních novinách o sportu (hrály se fotbalové zápasy téměř v každé vesnici, jako by ani válka nebyla), o chovu králíků, uveřejňovaly se inzeráty a reklamy na různé druhy zboží, otiskovaly se krátké humorné povídky, natáčely se české veselohry... Jak je to možné? Čeští čtenáři měli nabýt dojmu, že je v Protektorátě klid a že tedy mohou v klidu pracovat v našich továrnách pro vítězství Velkoněmecké říše. Fronta byla daleko, ta válečná jatka naši občané neviděli, a tak jedinou nepříjemnou protektorátní realitou byly potravinové lístky a tzv. totální nasazení tisíců českých mužů (především ročník narození 1921) do německých továren, ohrožovaných nálety angloamerických letadel. A naprostá většina Čechů byli spolehliví pracovníci, až na malé výjimky vyráběli spolehlivé německé zbraně až do května 1945.

Co je však pro dnešní čtenáře tehdejších novin nejpřekvapivější, je víra fašistů v jejich konečné vítězství i v době, kdy ruská fronta byla již nedaleko Ostravy a americká blízko Plzně. Ty neúspěchy na východní i na západní frontě byly novináři maskovány jako „plánovaný dočasný ústup do předem připravených pozic“.

Čeští novináři podléhali samozřejmě přísné cenzuře a nemohli psát, co si opravdu myslí.

16. března 1945, tedy jeden a půl měsíce před koncem války, se konala oficiální **oslava 6. výročí vzniku Protektorátu Čechy a Morava**. Na velké fotografii listu *Národní politika* vidíme předsedu tehdejší vlády Bienerta, jak děkuje říšskému protektorovi **K. H. Frankovi** (původně byl knihkupcem v Karlových Varech) v uniformě SS za šťastný život v Protektorátě pod ochranou Německa.

Válka se chýlila ke konci. Bojovalo se na Moravě, fronta na západě se blížila k našim hranicím. Fanatictí předáci NSDAP věřili v tzv. zázračnou zbraň (snad to měla být atomová puma nebo nějaký druh velmi účinných raket), které nehledě na ústupové boje zajistí hitlerovské armádě v poslední chvíli vítězství a otočí výsledek války v jejich prospěch. Nestalo se ...

Mezi zažloutlými novinami jsem našel i noviny vydané tři týdny po válce ze dne 27. května 1945. Na titulní stránce je velký portrét prezidenta Beneše, který se z Londýna přes Moskvu a Košice vrátil na Pražský hrad. O den později totiž

oslavil své 61. narozeniny již doma, v osvobozené České republice. Tehdy jistě nevěděl, že mu zbývají již jen pouhé tři roky života.

Vybral PhDr. František Vydra

Smutná zpráva z Bavorska

V lednu 2008 zemřel v Bavorsku (SRN) ve městě Marktobendorf pan **Rudolf SCHWERTNER**, který se narodil v roce 1921 v Chrastavě ve Frýdlantské ulici jako syn holiče. Vystudoval v Liberci učitelský ústav a učil na německých školách v severomoravském pohraničí. V roce 1941 byl povolán na frontu, kde strávil celou dobu 2. světové války. Jeho rodina byla v roce 1945 vystěhována do Bavorska.

Byl aktivním členem spolku „Kratzauer Gilde“, který po mnoho let spolupracoval s naší Společností přátel his-

torie města Chrastavy.

V roce 1966 byla v Mannheimu vydána rozsáhlá publikace o našem městě, jejímž autorem je p. R. Schwertner. Jmenuje se KRATZAU: Schicksal einer sudetendeutschen Stadt a je to dosud nejpodrobnější kniha o historii Chrastavy.

Pan Schwertner v letech po tzv. sametové revoluci navštívil mnohokrát Chrastavu. Jeho zdravotní stav se po roce 2004 velmi zhoršil, a proto se již v posledních letech naší vzájemné spolupráce nemohl zúčastňovat.

V květnu roku 1992 měl projev při slavnostním odhalení pomníku malíře Josefa FÜHRICHA v parku za kostelem. Znal dobře ředitele české menšinové školy Chrastavě p. Bohumila Honsu a po mnoho let si s ním v poválečné době dopisoval.

Přátelské styky SPHMCH s p. Schwertnerem byly příkladem kladné česko – německé spolupráce.

F. Vydra

Spreewerke opět v centru pozornosti

Začátkem dubna jsme obdrželi e - mail z Berlína, kde nám paní Andrea Rudorffová sděluje, že již delší dobu pracuje na své doktorské práci na téma „Pracovní tábory v Chrastavě v době 2. světové války“. Během války byly v našem městě dva pracovní tábory označené jako Kratzau I a Kratzau II. Oba byly pobočkami koncentračního tábora Gross-Rosen, který se nacházel poblíž dnešního polského města Walbrzych.

Jeden z táborů, v němž byly ubytovány stovky židovských žen z Francie a Holandska, byl umístěn v dvouposchodové tovární budově firmy Jäger na kraji Bílého Kostela nad Nisou. Druhý se skládal ze čtyř montovaných dřevěných baráků na Hürce (nad továrnou Vzduchotechnik, dříve Janka, pak LVZ). Ještě před několika lety tam byly v terénu patrné rovné obdélníkové plochy, dnes je v těch místech několik nových rodinných domků.

Paní Rudorffová přiložila asi deset hustě psaných listů s údaji, které o existenci obou táborů z nejrůznějších pramenů již zjistila.

V nejbližší době chce navštívit Chrastavu a dozvědět se další podrobnosti. V archivu městského muzea se zachovaly různé dokumenty, které by mohly její bádání prohloubit.

Zbrojovka SPREEWERKE, kde pracovaly tři tisíce zahraničních dělníků (židovské ženy mezi nimi), vyráběla zde pistole, ruční a dělostřelecké granáty a součástky k raketám V-1 a V-2. Tato válečná výroba se prováděla v prostorách bývalé textilní továrny Klinger, kterou naši občané znají pod jejím poválečným názvem Totex a později Elitex.

F. Vydra

Je osmička v letopočtu osudovým číslem? - pokračování

Rok 1848: Vypukla revoluce v Praze, ve Vídni i jinde, ale byl to také rok, kdy císař zrušil robotu. A to nebylo k pláči...

Rok 1918: Skončila první světová válka, což byla radostná zpráva. Ne však pro rodiny, kde padl někdo z blízkých. Hlavní důvod k radosti (a ne ke smutku) bylo založení samostatné Československé republiky.

Rok 1938: Velmi tragické události... Konec tzv. první republiky, potupná Mnichovská smlouva a rozpad našeho státu.

Rok 1948: Začátek budování socialismu, znárodnění, ale také pracovní lágry a věznice.

Doba, kdy desetitisíce Čechů volily raději emigraci, než aby zůstali ve vlasti.

Rok 1968: Období tzv. "pražského jara" a vojenský zásah pěti spojeneckých armád, který zastavil další vývoj...

A co ta letošní osmička ??? Přinese snad něco negativního ???

Co kdybychom se na naši historii podívali trochu jinak, bez naivní víry v osudová čísla?

Tak třeba 1434: bitva u Lipan... To byla přece dost velká tragédie, i když v tom nehrála žádnou roli osmička v letopočtu.

Nebo vezměme rok 1620. Bitva na Bílé hoře. Zase žádná osmička a neštěstí na tři století.

A co například rok 1942 ? Vypálení Lidic, Ležáků, stanné právo za heydrichiády...

A na konci těch tří letopočtů máme čtyřku, nulu a dvojku. Ani jednu osmičku... Ono to v těch číslech asi opravdu nebude !

- ydr -

	BULLETIN Společnosti přátel historie města Chrastavy	No 160 / 5 - 2008
Vydává Společnost přátel historie města Chrastavy Připravil: PhDr. F. Vydra, J. Špaková		Sazba, tisk a distribuce je zajišťována prostřednictvím Chrastavských listů – zpravodaje MěÚ Chrastava.